

Nr 180

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 189 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 19 oktober 1956, föreslagit riksdagen att *dels* besluta att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg skall utfärdas skattepremieobligationer och anordnas vinstutlottning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat, *dels ock* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 9 000 000 kronor till Anordnande av vinstutlottning m.m. i samband med återbetalningen av överskjutande preliminär skatt.

Under senare år har konstaterats att statens inkomster och utgifter är i hög grad ojämnt fördelade över kalenderåret. Sålunda är utbetalningarna särskilt stora mot slutet av året, vilket bl. a. sammanhänger med att återbetalningarna av överskjutande preliminär skatt i huvudsak verkställas under december månad.

För att åvägabringa en utjämning i ifrågavarande hänseende föreslås i propositionen att sådana skattskyldiga, som har att återfå överskjutande preliminär skatt, skall beredas tillfälle att i samband med återbetalningen av sådan skatt förvärva för ändamålet särskilt utfärdade premieobligationer, kallade skattepremieobligationer, vilka efter vinstdragning i april 1957 skall inlösas med början den 10 maj 1957.

I statsrådsprotokollet erinras inledningsvis om de vid innevarande års riksdag väckta motionerna I: 599 och II: 791 samt bevillningsutskottets däröver avgivna betänkande nr 50. Vidare lämnas en redogörelse för gällande bestämmelser om återbetalning av överskjutande preliminär skatt m. m. I dessa hänseenden får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet, s. 2—5.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De nu gällande reglerna för återbetalning av överskjutande preliminär skatt och uppbörd av kvarskatt leder såsom i olika sammanhang påpekats

till att de säsongmässiga svängningarna mellan utgifts- och inkomstöver-skott på statsbudgeten blir väsentligt större än de vid en utjämning av nämnda betalningar över budgetåret skulle behöva vara. Förhållandet belyses av utvecklingen under det gångna budgetåret. Statsupplåningen uppgick då för hela budgetåret till ca 950 miljoner kronor. Denna nettoupplåning var emellertid resultatet av en total upplåning om närmare 1 560 miljoner kronor under hösthalvåret och av återbetalningar på lån om ca 600 miljoner kronor under vårhalvåret. Till en betydande del — 500 à 600 miljoner kronor — sammanhängde det stora utgiftsöverskottet under hösthalvåret med utbetalningarna av överskjutande skatt under årets sista månader.

De stora tillfälliga upplåningsbehov som även vid en under budgetåret i dess helhet totalbalanserad budget normalt uppstår under hösthalvåret måste vanligen till allra största delen finansieras genom kortfristiga bankkrediter, vilka därefter under vårhalvåret avbetalas i den utsträckning som det då uppstående inkomstöverskottet på budgeten medger. Effekten av det statliga medelsbehovets svängningar och den finansieringsform som användes har bl. a. blivit, att bankväsendet årligen under hösthalvåret erhåller ett omfattande likviditetstillskott och under vårhalvåret utsätts för en stark likviditetsåtstramning. Ur kreditpolitisk synpunkt har dessa svängningar visat sig olägliga och en utjämning bör såvitt möjligt åvägabringas. Den synes i viss utsträckning kunna uppnås genom att returskattebetalningarna uppskjutes, så att de kommer att sammanfalla med kvarskatteuppbörden. Kan denna omfördelning åstadkommas genom ett frivilligt sparande ligger det ur samhällsekonomisk synpunkt en vinst dessutom däri, att även om sparandet primärt är av kortfristig natur, betingelser härigenom skapas för att det skall bli bestående även på längre sikt.

Vid övervägande av olika tänkbara möjligheter att erhålla allmänhetens medverkan till en framflyttning av skatteåterbetalningarna har jag av skäl som bevillningsutskottet anfört inte funnit mig kunna förorda motionärernas förslag. Detta är, såsom utskottet påpekat, förbundet med avsevärda administrativa olägenheter. Utskottet har även ifrågasatt om anordningen, trots den föreslagna förmånliga ränteersättningen, skulle ge nämnvärd effekt. Vad utskottet anfört i sistnämnda hänseende bestyrkes av de förut redovisade undersökningarna angående fördelningen av återbetalningsposterna. Medelbeloppet för dessa poster är ca 240 kronor. Den i motionerna föreslagna räntan å detta belopp uppgår blott till 8 kronor 40 öre eller 3 kronor 60 öre mer än vanlig sparbanksränta. Av det sagda torde framgå att ränteersättningen endast skulle kunna få betydelse i fråga om avsevärt större återbetalningsposter och således endast beträffande en mindre del av det belopp som skall återbetalas i form av överskjutande skatt.

Den avsedda allmänna anslutningen skulle emellertid kunna erhållas för en rimlig kostnad, om staten såsom en ersättning för att överskjutande skatt får innestå erbjuder de återbetalningsberättigade att deltaga i ett lotteri. Staten skulle med andra ord, bland dem som väntar med att uttaga överskjutande skatt, utlotta ett belopp innefattande den räntevinst som därigenom erhålles.

En nära till hands liggande metod att anordna ett sådant lotteri skulle vara att verkställa dragning på debetsedelnumren. De återbetalningsberättigades medverkan skulle härigenom kunna inskränkas till den minsta möjliga, och även administrativt skulle vissa fördelar kunna uppnås. Dragningen skulle emellertid bli mycket komplicerad. Därtill kommer — vilket

i detta sammanhang måste vara avgörande — att det, såvitt nu kan bedömas, inte torde vara möjligt att skapa betryggande garantier för att dragningen blir fullt rättvis.

Lotteriet synes med tanke härpå böra anordnas i närmare anslutning till redan prövade former. Vad här närmast skulle kunna ifrågakomma synes vara en anordning med kortfristiga premieobligationer. Även en sådan anordning kan göras mycket enkel för allmänheten.

Vad jag i enlighet härmed funnit mig böra förorda innebär följande. När den återbetalningsberättigade på posten lämnar in sitt återbetalningskort eller utbetalningskort å överskjutande skatt, får han välja mellan att utfå beloppet kontant eller att köpa obligationer, förslagsvis kallade skattepremieobligationer, för hela eller en del av skattebeloppet. Ett meddelande härom bör medfölja debetsedeln å slutlig skatt. Att de återbetalningsberättigade individuellt kan bestämma hur mycket de vill låta innestå utgör enligt min uppfattning en särskild fördel. Obligationerna bör av praktiska skäl endast utges i en valör, lämpligen 100 kronor. Överskjutande belopp kan antingen utbetalas kontant eller av den återbetalningsberättigade utfyllas till fullt hundratal. På samma sätt bör den, vars överskjutande skatt understiger 100 kronor, genom fyllnadsbetalning kunna förvärva en skattepremieobligation.

Återbetalningskortens giltighet utgår den 31 januari, och då bör även obligationsförsäljningen vara avslutad. Dragningen bör ske i april månad, och utbetalningen av vinster och de belopp som de återbetalningsberättigade låtit innestå — d. v. s. obligationernas kapitalbelopp — kan lämpligen ägarum med början den 10 maj.

Å vinsterna utgår på samma sätt som gäller i fråga om vinster å vanliga premieobligationer 20-procentig lotterivinstskatt men inte inkomstskatt.

Antalet obligationer och vinstplanerna bör i viss mån göras beroende av anslutningen till det avsedda lotteriet. Vid vinstplanens upprättande bör tillses att åtminstone någon vinst på ett högt belopp, t. ex. 300 000 kronor, upptages i denna. Till en början synes det lämpligt att räkna med ett antal obligationer av 2 miljoner, motsvarande ett sammanlagt obligationsbelopp av 200 miljoner kronor. Vinstplanen bör upprättas efter den principen att 3 miljoner kronor per miljon obligationer skall täcka vinstbeloppen samt de å lotteriet belöpande administrationskostnaderna. Skulle anslutningen bli större bör möjlighet föreligga att utge ytterligare åtminstone en miljon obligationer och att komplettera vinstplanen enligt nyss angivna princip. Möjligen skulle kunna ifrågasättas att i stället utge två till storlek och vinstplan lika serier av obligationer. I den mån särskilda kostnader uppkommer för postverket, torde dessa få utgå från det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörden.

Obligationerna bör utfärdas genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg. På fullmäktige bör vidare ankomma att handha administrationen, fatta beslut om utgivande av ytterligare obligationer, bestämma vinstplaner, verkställa vinstinlösen m. m.

För lotteriet bör under sjunde huvudtiteln anvisas ett förslagsanslag om 9 miljoner kronor, motsvarande kostnaderna vid det större av de förut angivna alternativen.

Vad här förordats har närmast karaktären av ett försök, begränsat till skatteåterbetalningen efter innevarande års taxering. På resultatet av detta försök och de ytterligare undersökningar som kan göras får bero, om förfarandet bör upprepas nästa år eller andra utvägar ev. får tillgripas.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Danmans* (I: 629) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Boija* och *Carlsson* i Tibro (II: 826), i vilka hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Eskilsson* (I: 632) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Edström* och *Dickson* (II: 835), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 189 och dels anlägga i motionerna framlagt förslag till ändring av uppbördsförordningen.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 826 och II: 835.

Utskottet. Såsom bevillningsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 50 för innevarande år framhållit, är det angeläget att man tillvaratar befintliga möjligheter att minska statens säsongmässigt återkommande lånebehov under de sista månaderna av ett kalenderår. Det nu framlagda förslaget om utfärdande av skattepremieobligationer med vinstutlottning torde få bedömas mot bakgrunden av nämnda uttalande. Vid den prövning av ifrågavarande spörsmål, som i anledning av den förevarande propositionen denna gång ankommit på statsutskottet, har utskottet funnit den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen värd att prövas som en utväg till vinnandet av nyss angivna syfte. Även om ur principiell synpunkt vissa invändningar kan göras mot ifrågavarande förslag vill utskottet därför tillstyrka detsamma. Såsom departementschefen anfört har den föreslagna anordningen närmast karaktären av ett försök, begränsat till skatteåterbetalningen efter innevarande års taxering. Utskottet vill i anslutning härtill understryka, att det i frågans nuvarande läge bör hållas helt öppet, huruvida förfarandet bör upprepas nästa år eller om andra utvägar bör prövas.

Vad i motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835 anförts innefattar enligt utskottets mening inte tillräckliga skäl för ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag. I enlighet med sitt nyssnämnda ståndpunktstagande får utskottet därför avstyrka nämnda motioner.

Det i propositionen framställda anslagsäskandet har utskottet funnit sig kunna tillstyrka.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835, sistnämnda bägge motioner såvitt här är ifråga,

1. besluta att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg skall utfärdas skattepremieobligationer och anordnas vinstutlottning i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 19 oktober 1956 förordats;

2. till *Anordnande av vinstlottning m. m. i samband med återbetalningen av överskjutande preliminär skatt* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 9 000 000 kronor;

B. att motionerna I: 632 och II: 835, såvitt de avse ändring av uppbördsförordningen, icke må av riksdagen bifallas.

Utskottet får vidare hemställa, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Stockholm den 12 november 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Leander, Näsgård, fröken Andersson, herrar Gustaf Andersson, Birger Andersson, Lodenius, Holmqvist, Axel Andersson och Aastrup; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Andersson i Malmö, Åkerström, Rubbestad, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Andersson i Mölnadal, Nihlfors, Persson i Växjö, Svensson i Alingsås, Löfroth, Hjalmarson, Svensson i Stenkyrka och Nelander.

Reservationer

1) av herrar *Axel Andersson, Aastrup*, fröken *Elmén*, herrar *Nihlfors, Löfroth* och *Nelander*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Syftet med utgivandet av skattepremieobligationer är att få till stånd en utjämning ifråga om fördelningen över budgetåret av statens inkomster och utgifter. En sådan utjämning är givetvis önskvärd, men den torde såsom påpekats i motionerna I: 629 och II: 826 endast provisoriskt och i mycket blygsam omfattning kunna ernås med det föreslagna skattepremielånet. Enligt utskottets mening kan den likvida ställning som nu saknas endast säkras genom en politik som gynnar uppkomsten och fortbeståndet av en fri och obunden kapitalmarknad och som stimulerar till ett ökat sparande på längre sikt.

Man måste därför noga överväga vilken effekt det föreslagna utgivandet av skattepremieobligationer kan få på sparandet. Endast ett mycket begrän-

sat nysparande torde kunna vinnas och det sparande som sker blir dessutom bundet endast en kort tid.

Utskottet delar de i de angivna motionerna framförda farhågorna för att ett genomförande av det framlagda förslaget skulle inverka menligt på det sparande som representeras av premieobligationerna. Det synes inte välbetänkt att besluta utgivning av skattepremieobligationer, som med endast ett halvt års löptid och med så förmånliga vinstmöjligheter kan komma att försvaga hela den övriga premielånemarknaden. Man kan därigenom allvarligt skada det utmärkta instrument som premielåneformen visat sig vara när det gäller att suga upp ett köpkraftsöverskott hos den breda allmänheten och binda betydande sparmedel på längre sikt. Det är enligt utskottets mening inte tillrådligt att för förverkligandet av den relativt begränsade målsättning som utgivandet av skattepremieobligationer har riskera att allmänhetens intresse minskas för de hävdvunna formerna av premielån.

I motionerna I: 632 och II: 835 föreslås att en ränteersättning skall utgå på återbäring som lämnas inestående. Då detta medel sannolikt endast skulle ge ringa effekt, samtidigt som det skulle medföra administrativt merarbete, kan utskottet inte förorda det.

Med stöd av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835, sistnämnda bägge motioner såvitt här är ifråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

B. att motionerna I: 632 och II: 835, såvitt de avse ändring av uppbördsförordningen, icke må av riksdagen bifallas.»

2) av fröken *Andersson*, herrar *Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner det i och för sig angeläget att en utjämning över budgetåret av statens utbetalningar åstadkommes. Härigenom skulle bl. a. den fördelen vinnas att den statliga upplåningen i riksbanken kunde nedbringas. Ett uppskjutande av återbetalningen av överskjutande skatt skulle uppenbarligen tjäna detta syfte. Mot propositionens målsättning har utskottet intet att invända, särskilt som det förutsättes att man skall lita till skattebetalarnas frivilliga medverkan.

Däremot kan utskottet icke ansluta sig till tanken att man för detta ändamål skall anordna ett statligt lotteri för dem som avstår från att uttaga sin överskjutande skatt i december. Ett sådant förfarande skulle enligt utskottets mening närmast motverka de strävanden att stimulera det enskilda frivilliga sparandet, vilka under de senare åren framstått som allt mer oundgängliga. Utskottet avstyrker alltså förevarande proposition.

I de i anslutning till propositionen väckta motionerna I: 632 och II: 835 har föreslagits, att skattskyldiga som avstår från att uttaga överskjutande skatt till tidigast den 15 juni året efter det vederbörlig debetsedel å slutlig skatt utsänts skall få åtnjuta ränta på den överskjutande skatten efter 3,5 procent, motsvarande för helt år ca 7 procent. Motionärerna har vidare förordat, att statsmakterna genom särskilda åtgärder skall söka utbygga detta system så att viss del av det härigenom uppkomna kortsiktiga sparandet kan göras mer långfristigt. Enligt motionärernas mening bör anordningen icke bli en engångsföreteelse utan särskilda bestämmelser härom intagas i uppbördsförordningen.

Utskottet anser, att motionärerna anfört bärande skäl för sin ståndpunkt och att de framlagda förslagen är lämpligt utformade samt tillstyrker därför bifall till motionerna.

På grund härav får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835, sistnämnda bägge motioner såvitt här är ifråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

B. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 632 och II: 835, såvitt här är ifråga, för sin del antaga följande förslag till

Förordning

angående ändring av 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

Härigenom förordnas att 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) skall erhålla följande ändrade lydelse.

69 §.

1 mom. Därest den — — — preliminär skatt.

Ränta som — — — den skattskyldige.

Därest skattskyldig, för vilken den slutliga skatten överstiger den preliminära, låter det belopp, som enligt debetsedel å slutlig skatt tillkommer honom, innestå till den 15 juni året efter det debitering skett, äger han erhålla ränta med 3,5 % å det innestående beloppet, avrundat till närmast lägre hundratal kronor.

Därest sålunda innestående belopp jämte ränta icke uttagits av den skattskyldige senast den 15 juli, skall beloppet för den skattskyldiges räkning överföras å sparkonto hos bank som den skattskyldige angivit eller som eljest bedömes vara den för den skattskyldige lämpligaste.

Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer äger utfärda för tillämpningen av tredje och fjärde styckena erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därom meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och skall tillämpas jämväl med avseende å överskjutande skatt enligt debetsedel å slutlig skatt 1956.»